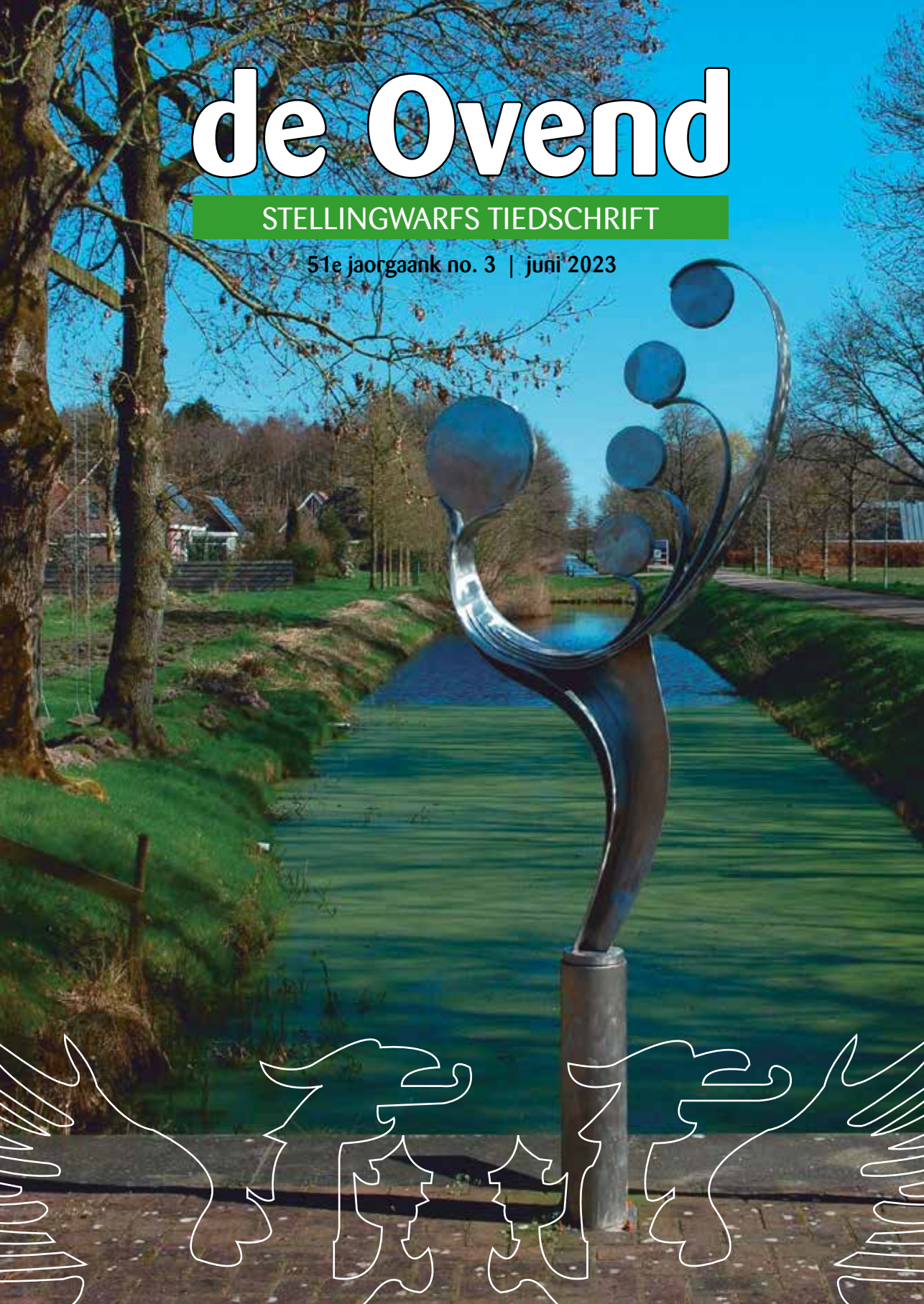
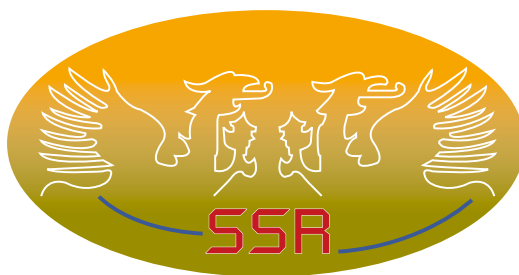

de Ovend

STELLINGWARFS TIJDSCHRIFT

51e jaorgaank no. 3 | juni 2023

Kolofon

De Ovend wdt uitgeven deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte en komt zes keer in et jaor over de heerd bi'j de leden/ab. In dit blad verschienen bi'jdregen op et terrein van de Stellingwarver schrieveri'je, taelkunde, volkskunde, geschiedenis en taelbeweginge.

Redaktie Kjest Herder, Henk Kroese en Attie Nijboer
Buro-redakteur Abel Darwinkel

DTP en omslag BVK grafisch vormgever, Haulerwiek

Drok Printbase, Sunt-Jehannesge

Adres Stichting Stellingwarver Schrieversronte,
Willinge Prinsstraote 10,
8421 PE Berkoop/Oldeberkoop
Till. (0516) 451108

Eupeningstieden Deensdag t/m donderdag: 9.00 ure tot 16.00 ure
administraosie Overleg mit aandere mitwarkers kan alliend nao tillefonische ofspraoke

E-mail info@stellingwarfs.nl

Webstee www.stellingwarfs.nl

Ok te volgen op

Lidm./Ab. € 20,00 in et jaor
Opzeggen kan schriftelik tot ien maond veur et begin van een ni'j jaor

Losse nommers € 4,00

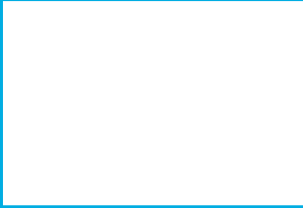
ISSN 0166-7351

D'r mag gien wark uut dit blad overneumen wodden zonder schriftelik goedvienen van de maeker(s).

De Stellingwarver Schrieversronte het per 1 jannewaori 2012 een kulturele ANBI-staotus. Dat betekent dat bi'j een gift an oonze stichting et bedrag verhoogd wdt mit 25%, tot een maximum van € 1250,00 in et jaor. Giften bin oftrekber, as die meer as 1% van jow inkommen binnen.

INHOOLD

abc

abc

abc

abc

FOTO'S/OFBELINGS

Omslag: ????

Foto: ???

- 3 bing.com en dbnl.nl
- 5 Carol Klok
- 7 Rieksmuseum, publiek domein
- 8 Wikipedia
- 9 Stellingwarver Schrieversronte
- 10 Lydeke von Dülmen Krumpelmann
- 12, 13 Harmen Houtman

- 2 **Attie Nijboer**
Et veuroffien
- 3 **Carol Klok**
Boeken
- 5 **Attie Nijboer**
Opni'j (*gedicht*)
- 6 **Henk Bloemhoff**
De ooldste dom van Stellingwarf staot in Berkoop!
- 11 **Carlo Campana**
Arie (*gedicht*)
- 12 Johan Veenstra
Mien leven mit Layla
- 14 **Teijema**
Et schaad en lewenlaank (*gedichten*)
- 15 **Van de redaktie**
Naozoemerlaand - ni'je verhaelebundel van Johan Veenstra
- 16 **Attie Nijboer**
Raef (*gedicht*)
- 17 **Kjest Herder**
'Dát warkt in elk geval nog goed!' (*verhael*)
- 19 **Attie Nijboer**
Opni'j (*gedicht*)
- 20 **Harmen Houtman**
'De grote beer' (*verhael*)
- 23 **Van de redaktie**
Sutelaktie 2023
- 24 **Jan Willem Teijema**
Schaad (*gedicht*)
- 25 **Kjest Herder**
Puristepraot
- 31 **Harmen Houtman**
Broes op 'e melk (*gedicht*)
- 34 **Jan Willem Teijema**
Stil plak (*gedicht*)

Een veuroffien moet lochtig wezen. Alderdeegst niet te zwaor op 'e maege liggen!
De kaans is groot dawwe dan mitien uuteten raeken. En dat zol zunde wezen vanzels mit al et andere leesvoer wat hier in disse Ovend veerder nog op 'e bodden komt.

Dat bedaenkende, kom ik inienend ok tot et besef dat dit hielendal nog niet zo makkelik is.
Want wees now eerlik, we kriegen daegeliks een protte zwaore kost veurschotteld. Figuurlik spreuken dan vanzels. Oorlog, netuurrampen, zinloos geweld... et is an de odder van de dag.

En et arge daarvan is daj' overvoerd raeken. Ie kun et allegere niet meer verstouwen mit as gevolg dawwe et dan mar votstoppen. We zetten et even vot, weg in de 'ieskaaste' omreden we oons d'r aandere op versloeken zollen.

Lochtig dus... es even prakkeseren. Bij' oons thuus is manlied Jelke de kok en hij' het dus grif meer verstaand van eterij'je. Dat is him van thuus uut mit de paplepel ingeuten.
Al hooft hij' niet van allerhaande liflaffies. Nee dat schiet ok niks op bin 'k bange!

Hij' reurt trouwens ok graeg in poletieke zaeken. Meerstal is dat ok zwaorwichtige kost mar de soep wodt vaeke niet zo hiete eten as ie opdiend wodt.

Soep dan mar, heldere kiepesoep. Zoe'n waeterige, waoras de kiepe deurhenne vleugen is. En is d'r et nao et heufdgerecht ok nog ruimte over veur een naogerecht dan rikkemendeer ik...
Haegse Bluf! Aj' et googelen dan kriej' et recept en ok de aandere betekenis, de dubbele bojem.
In elks geval: et gaot om een boel locht en et zet gien stee.

Trouwens

Een mooie menukaorte viertert de eetlust an! En gedicht hier en daar is een mooi aperitief en vint makkelik een plakken. Dus klim in de penne! Dat hoeft niet vot-en-daodeliks, mar proeze d'r ok niet al te lange mit omme, de volgende Ovend is zomar weer 'uut'.

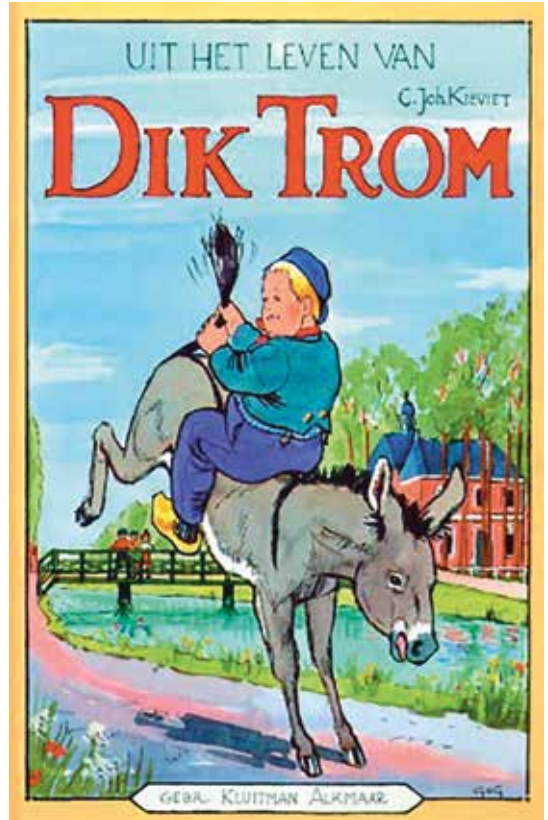
Now meensken, ik bin zo staorigan uuteten en wol et hierbij' mar laoten. Dat et veerdere aanbod uut disse Ovend jim mar goed smaeken en bekommen mag!

Carol Klok

Boeken

Al zoe'n beetien mien hele leven he'k wat mit boeken. Ok wel mit aandere dingen netuurlik, mar toch veural mit boeken. Zo zit in mien onthoold da'k, naodat ik wat lezen en schrieven leerd had van juffer Reitsma, veur mien achtste verjaardag een *Dik Trom*-boek kreeg. De inhoud wee'k niet meer mar de kleurige omslagtekening zie'k nog wel veur me: een ventien mit een pettien op de kop die achtersteveuren op 'n ezel zit. 'K vun die tekening een beetien reer. Bij oons in 't dörp ha'k nog nooit een ezel zien. Wel net zoe'n jongien, naost mi'j in de klasse. Mar die had niet zoe'n pettien en wus niet iens wat een ezel was.

Drie jaor laeter, et weren de vuuftiger jaeren, za'k bij kennissen van mien oolders twie inbunnen jaorgangen (1923/'24) van et tidschrift *Op de Hoogte* liggen. Ok zoks ha'k nog nooit eerder zien! Et was 'n blad mit verhaelen, verslagen van binnen- en butenlaanse reizen, schreven petretten van keunsteners en nog vule meer van zoksoorte. Allemaole mit mooie foto's en tekenings die nog de meeste indrok op

mi'j maekten. Ik zanikte en zeurde de eigeners net zo lange om de kop da'k de boeken mit naor huus moch nemen. Ze liggen nog altieden bij mi'j in de boekekaaste. Ik kiek d'r nog wel es in. Mit wat weemoed van hoe et

DIT TIJDSCHRIFT VERSCHIJNT
OP DEN 1sten VAN DE MAAND

ADVERTENTIËN UITBL. D. BERREKLOUW
AMSTERDAM OVERTOOM 504 TEL. Z. 2979

OP DE HOOGTE

**GEÏLLUSTREERD MAANDSCHRIFT
MET GRATIS BIJLAGE „VOOR ONZE JEUGD”**

REDACTIE EN ADMINISTRATIE KLOKHUISPLEIN 5 HAARLEM EN DAMRAK 98 AMSTERDAM

**PRIJS PER JAARGANG f.5.-
FRANCO PER POST „ 6.15
BUITENLAND EN KOLONIËN „ 8.-
LOSSE AFLEVERINGEN „ 1.-**

**DRUK EN CLICHÉ'S VAN JOH. ENSCHEDÉ
EN ZONEN TE HAARLEM.....
PAPIEREN VAN P. PROOST EN ZOON TE
AMSTERDAM**

allemaole begon mit die boeken. Ok he'k nog steeds een Nederlaans Woordeboek en wereldatlas. In de laetste klasse van de legere schoele wunnen bij een gemiente-like opstelwedstried. Over de Nederlaanse Eerdeulie Maotschoppi'je (NAM).

Laeter kwammen d'r op de middelbaore schoele studieboeken. Die weren allienig mar neudig om wat veerder in 't leven te kommen. Ik had daar niet echt wat mit. Doe'k verder gong leren in de stad Grunningen raekte ik al gauw verlaafd an de twiedehaansboekwinkel van De Slegte in de Herestraote. Niks mooier dan een haalve middag sneupen en grösdunen in de rinnen van de ellenlange boekekaasten. En dan veur een griepstuver mit een veuraod boeken in 'n papieren kladde naor huus zoda'k weer een peer weken veerder kon. Iene keer, nao een oversleugen naacht deur een fesien, bin'k in de winkel mit een boek in de hanen en tussen twee kaasten in slaop vallen. Tegen zes ure 's aovens kwam een sloegslim winkelmaegien me wakker maeken. "Meneer, we gaan sluiten!", zee ze tot mien schrik. Van De Slegte he'k tot now toe overholen da'k eigenlijk nooit ni'je boeken koop. Of et moet al wezen da'k d'r hiel bezondere belangstelling veur heb.

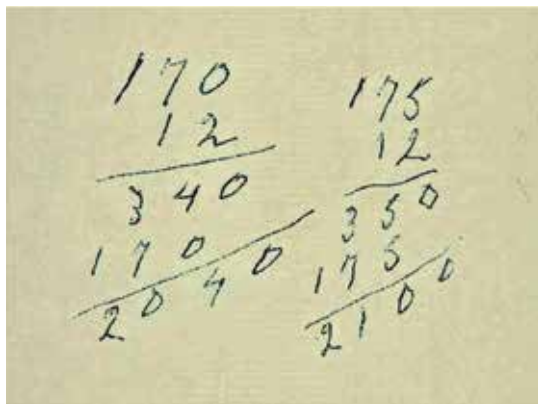
Al jaoren bin'k now een geregelde be-zuuker van kringloopwinkels. Om te sneupen in de boekekaasten. Et is altieden weer verassend wa'j dan tegenkommen. Ik zie boeken waar'k 't bestaon niet van vermoed hadde. Ze moeten wel over vroeger gaon en dan over wat er echt gebeurd is. Boeken mit bedochte historische verhaelen he'k niks mit, die kuj' ja ok zels wel bedenken. A'k een boek over een interessaant onderwerp viene en ik wil daar meer van weten, dan koop ik op internet nog wat boeken die daar ok over gaon. Vandaege besteld, morgen in huus! Op die maniere he'k al hiel wat stokkies in mekere knusseld veur *De Ovend*.

Et veurdiel van de kringloop is daj' niet te veul geld kwiet binnen veur een protte boeken. Et naodiel is 't, daj' merken wat de vroegere eigener allemaole uutspeekt het mit de boeken. Aj' gelok hebben zitten ze nog in 't plestiek. Die zullen dan wel een kadogien west hebben die de muute van 't uutpakken niet weerd weren. Mar vaeke kuj' zien wat de vroegere eigener zat te eten of drinken bij 't lezen: kringen op de bladzieden van overlopen koppiciens koffie of thee en krummelderijje van koekiens d'r tussen. Veerder ziej' nogal es haoren, flutticiens tebak van een dri'jd sjekkien of spul van 't neuze- en orepluzen. En vanzels hiel vaeke ezelsoren an de boventippe van de bladziede.

Verrekte vaeke staot d'r een naeme, adres en/of daotum van anschaf op et schutblad van 't boek. En dan niet dunnegies schreven mit een potlood, zodaj' dat weg kunnen gommen, mar mit een vlekken-de balpenne. Somstieden ziej' veurin een haandtekening van de schriever of 'n opdracht van de schenker van et boek: 'Veur Annie, nog vule jaoren!' As dat alles d'r temeensen veur et ofvoeren naor de kringloop niet ofknipt of mit et hiele schutblad en al uut et boek scheurd is. Zo niet, dan kuj' d'r donder op zeggen dat de eigener doodgaon is en de kiender de kringloop opbelden mit: "Kuj' vandaege nog evenpies alle boeken van heit en mem in iene keer op kommen haelen?".

Mien laetste boeken kommen uut zoe'n boekestallegien mit gratis boeken laangs de weg, ok wel 'straotebiebeltheek' nuumd. Twee boeken leuten niet-alledaegse eigenertekens zien. In et boek *De eeuw van mijn vader* van Geert Mak had de lezer overal mit de penne onderstrepings en vraog- en uutroepetekens zet. Wel een teken dat hi'j of zij et boek mit interesse lezen had! En et zette mij bij et lezen an 't daenken.

Op de achterkante van meester H.W.

Heuvel zien onverbeterlike bestseller *Oud-Achterhoeks boerenleven* had de veurige eigener J. Krijt twee vermenigvuldigings maekt. De sommen klopten mar et doel d'r van ontgong mi'j gehiel. En had dat now niet evenpies op een leeg stokkien van de kraante of achterkaante van een segaredeusien kund, denk ik dan!

Opni'j

Ni'j leven

*Een laompien daanst
De zonne sjaanst*

Ni'j begin

*Een vlinder ontpopt
De wintertied stopt*

Ni'je kaans

*De daegen duren
Dauwdruppen beruren*

Ni'j refrein

*Een lied klinkt
Oold ni'js bezinkt*

Ni'j gelok

*Een gedaachte ontspruut
Kiek liever veuruut*

Ni'j hoolvaast'

*Een traon dreugt
Een dierbere herinnering heugt*

Attie Nijboer, 22 maart 2023

De ooldste dom van Stellingwarf staot in Berkoop!

Hool je vekaansie es in oonze eigen streek, of doe dat temeensen veur een pat! Dan kuj' goed ondervienen in wat veur mooie wereld aj' leven. Dat is vanwegens de Stellingwarver netuur vanzels en om et historisch kultuurlaandschop hier bij omme, en liekegoed ok om de monementen. 't Huus Lindenoord in Wolvege, de meule van Makkinge, Wolvege, Noordwoolde... As hoogste op mien liesien staot trouwens wel de Stellingwarver tael, mar van de 'vaastigheden' is de karke van Berkoop bij mij nummer iene.

Biezunder inkiekien in 1622

In boeken over vroeger kuj' aorig wat vienen over die karke van Berkoop. Wat hiel biezunders kuj' lezen in de *Chronique ofte Historische geschiedenis van Vrieslant* uut 1622, saemensteld deur Pier Winsemius. 't Gewestelik bestuur hadde him ansteld om een uitgebreid boek over de Friese geschiedenis te schrijven. Veur Oost- en West-Stellingwarf het Winsemius himzels goed op 'e hoogte steld, dat pruuf ie wel al lezende in zien teksten over oonze Stellingwarver wereld. Misschien wus hij ok al aorig wat deur eerdere kontakten en uut vroeger leeswark, dat kan vanzels ok.

Mar dan. Van oonze tied uut bekeken kuj' et volgende in zien tekst biezunder, nee zuver wonderbaarlik vienen: '*De parochiekerck van Oldebercoop is de oudste dom van geheel Stellinghwerf, ende staet dooms wyse ten huydigen dage (ende soude somen meent) by de drie hondert jaren gestaen hebben*'. Toe mar even, 'de oudste dom van geheel Stellinghwerf... Now weren d'r om

1500 henne 31 perochies in Stellingwarf, mar hadden die elk of hadde in ieder geval een riegeltien dörpen een dom? Dus een 'bisschopskarke' of 'kathedraal', zoas we et woord *dom* vandaege-de-dag begriepen moeten zollen? Dat kan niet kloppen vanzels, mar hoe moe'we et citaot mit dom dan wel lezen?

De 'dom' van Berkoop - een grote, veurnaeme karke?

Bepaalde wordeboeken vertellen, wat netuurlik niet vremd over hoeft te kommen, dat *dom* een verkotting is van *dom* (= *huus, residentie*) van de *bisschop* = 'bisschoppelijke hoofdkerk', 'kathedraal'. Ok bestaot et beeld dat *dom* in Nederlaand nogal es allienig bruukt wodt veur de dom in Utrecht. De Dom warkt dan as een eigenaeme, niet as een soortnaeme. Mar d'r wodt netuurlik ok wel weer praot van 'de dom van Munster', '...van Aeken' en '...van Keulen', en in zok gebruik is *dom* wel een soortnaeme. Bij Winsemius is dat bepaold ok zo, want die het et over 'de oudste dom van geheel Stellinghwerf'. Die maniere van zeggen hoolt netuurlik in dat Stellingwarf meer *dommen* hadde. Mar welken dan wel niet...

Et gebruik van et woord *dom* veur de Berkoper karke is trouwens niet hielemaole uniek in Frieslaand. De karke van Almenum, onder Harlingen, is en wodt ok wel as *dom* anduded; zie bij'veurbeeld www.kerken.frl en zie ok Wikipedia onder et trefwoord *Almenum*. Butendat is van de Sunt-Getrudis-karke in Workum ok wel verteld dat die 'domswijze' bouwd is. Zie van dat H.W.

Steenstra zien *Algemene geschiedenis van Friesland* (1845, 3de druk). En op de websteed mijnzuidzee.nl lezen we dat et d'r op liekt dat de Workumer toren tot 1613 de vorm van een dom had het, 'een plat dak', zo wodt et uutstokt.

Beide karken, die van Workum liekegoed as die van Almenum, dat bin gien bisschopskarken en dat hebben ze ok niet west, liekemin as de karke van Berkoop. 'Oonze' bisschop zat ja in Utrecht, en daor hebben we et genoeg mit te stellen had in mit naeme de 14de ieuw

Pier Winsemius (1586-1644), *Friese geschiedenisschriever*. Schilderd deur Jan Maurits Quinkhard.

'Dom' veerder in de wiede wereld

Et zol wel es zo wezen kunnen dat al in de laete middelieuwen hier en daor veurnaeme karken as *dom* anduded wodden, niet allienig de bisschopskarken. Misschien was dat soms uut vergelieking van zoe'n belangrieke karke mit een bisschopskarke – dat gong ja een belangrieke karke, of die hadde een ansprekende grootte of

vorm. Zoe'n belangrieke karke wodde dan anvuuld as 'haost krek een bisschopskarke'. Daor sluit een beschrijving uut de Winkler Prins-encyklopedie van et jaor 1870 mooi bij an, want daor vaalt in te lezen 'Dom of Domkerk (...) noemde men sedert het midden van het tijdperk der middeleeuwen vooral zulke hoofdkerken, waar een bisschop of aartsbisschop dienst doet, doch vervolgens ook zulke kerken, die een kapittel (domkapittel) hebben. In lateren tijd heeft men in het algemeen dien naam gegeven aan de hoofdkerken der groote steden (...)'.

Wieder in de wereld as Berkoop komt *dom* dus ok in de betekenis veur van belangrieke karke die toch gien bisschopskarke is. Zo dot blieken dat een stok of wat karken in Zuudwest-Nederlaand ok *dom* nuumd wodden. Tot een peer maond leden was me dat niet bekend, mar taelhistorikus perfester Cor van Bree hadde de eerdere risenerings over de 'Berkoper dom' lezen in mien *Heliand*-vertaeling in et Stellingwarfs. Dat maekte him nijsgierig en daaromme dee hi' een oproep in et elektriske tied-schrift neerlandistiek.nl om meer gevallen an de weet te kommen van karken die 'dom' nuumd wodden en die toch gien kathedraal binnen. Zels hadde Van Bree een herinnering an de naeme *Friesendom* veur de karke van et Duutse Waddeneilaand *Föhr*. En, nuumde hi', de betekenis van 'belangrieke karke' ken ik van mien geboortestad Vlaardingen uut ok veur twie karken in et gebied van de Zuid-Hollaanse eilanen: de *Brielse Dom* en de *Dordtse Dom*. Et gaot dan wel om twie belangrieke karken, mar bisschopskarken bin et niet. Op internet vun hi' ok nog twie keer de anduding *Rotterdamse Dom* – mar dat was ok niet veur een bisschopskarke. Reakties op Van Bree zien oproep leverden ok een peer treffers. Dat weren *Lierse Dom* (in et Westlaand) en *Wouterse of Woudse Dom* (in Rijsaterwoude). In et laeste geval zol de naeme wel es

ontstaan wezen kunnen deur et lieken op de Dom van Utrecht, zo wodt wel docht.

'Dom' allienig mar in et Heilige Roomse Riek?

Naor anleiding van Van Bree zien oproep kwam veerder et idee op dat *dom* = bischopskarke him misschien allienig in oorspronkelik Duutstaelig gebied veurdot. Zo hej' buten dat gebied bij'veurbeeld wel de *kathedraal* van Antwerpen, mar die wodt niet as *dom* anduded. Nog een meugelikhied kwam op; dat was dat *dom* misschien allienig veurkomt in lanen die vroeger bij' et zonuumde Heilige Roomse Riek heurden. Zo hej' in Italië bij'veurbeeld ok de *Duomo di Parma* (Milaan). Mar nee, beide veurspellings kommen toch niet uut, want dom biekt ok (veul) wieder vot veur te kommen. Zo dot et woord him veur in de Slowaakse steden Bratislava en Kosice en ok in de Skandinavische lanen. Die gebieden weren niet of niet veural Duutstaelig, en ok heurden ze niet bij' et Heilige Roomse Riek.

Ok in lanen wat veerder vot as Nederlandaand en Duutslaand is een dom niet altied een bisschopskarke. Zo is ok de *Duomo di Monza* in Italië gien bisschopskarke.

Grootste gebied dat et Heilige Roomse Riek besleugen het (13de ieuw).

Wikken en wegen: welke dommen dan nog meer in Stellingwarf?

Al staot in Nederlaanse wordeboeken de

betekenis *dom* = grote en/of belangrieke karke dan niet, die staot wel in een Wikipedia-artikel over *dom*: 'Een grote kerk (grootste kerk van een stad) zonder bischopszetel'. Veerder vien ie in Nederduutse wordeboeken *dom* ok omschreven as grote, veurnaeme karke, niet allienig as kathedraal. Dat is niet onbelangriek, we vormen ja mit oons Nedersaksische gebied een taelige ienhied in verscheidenhied mit et Nederduutse taelgebied. De Friesendom van Föhr is trouwens ok een grote, belangrieke dörpskarke, en ok de ooldste van et eilaand.

*De parochiekerck van Oldebercoop is de oudste dom van geheel Stellinghwerf... As et mit dom om een veurnaem andoende karke gong, welken misschien weren dat dan meer in Stellingwarf? Oold-Appelsche zien eerdere karke, daar schreef sneuper J.H. Popping in 1903 over dat die ooit, in de kattelieke tied, een hoge, stompe toren hadde. Veur die Appelschester karke bin we de anduding *dom* nog niet tegenkommen, mar wie wet was et in de ogen van Winsemius wel een dom. Winsemius kan zo misschien een klein groepien 'dommen' op et oge had hebben, karken dus mit flink aanzien of de aanblik van een bisschopskarke.*

De Berkoper Dom 'Dooms wyse' – hoe dat zo?

D'r is nog wat anders om et over te hebben. De Berkoper dom, zegt Winsemius, '*staet dooms wyse ten huydigen dage (ende soude somen meent) by de drie hondert jaren gestaen hebben*'. Wat hoort dat aenlik in?. 'Vandaege-de-dag' of 'tot op vandaege-de-dag' was hi'j bouwd *neffens de bouwwieze van een dom*? Dat vuult wat dubbel: netuurlik zal een *dom* op de meniere van een dom bouwd wezen. Of moe'n we begriepen: mit et aanzien van een belangrieke karke? Of misschien: fungerende as een soort centraole karke? Ok dat

laeste hoeven we niet uut te sluten. Misschien moe'n we dus lezen: 'godshuus dat op de maniere van een dom staot', of '...dat bestaot mit een belangrieke funktie zoas van een dom'. D'r bin wel dingen die d'r op wiezen kunnen dat de kärke van Berkoop as een centraole kärke fungeerde. Zie bij-veurbeeld et mooie artikel 'Oorkonde uut 1247 vunnen in de kärke van Berkoop' in et tidschrift *De Ovend*, jg. 37-1 (2009) van de haand van de heer Anne van der Helm.

Het Winsemius him soms in de tied verzind?

In et jaor 1585 verdween de oolde toren van Berkoop – die moet zoe'n acht meter hoger west hebben en groter in 't vierkaant as de opvolger uut et jaor 1608. Dat en meer is te lezen in dörpsblad van Berkoop en Nijberkoop *De Dreijer*, jg. 2 (1964), no. 12A, in een artikel van de haand van P.L. de Vrieze. In historische schrieverijje lezen we over dat jaor 1585: 'die Vyandt uyt Steenwijk na Oldebercoop getrocken is, alwaer hy den Toren onderghegraven heeft, welcke oock corts daer na ter neder gevallen is'. De vij'jaand – dat weren de Spanjaarden, we zitten dan in de Tachtigjaorige Oorlog...

De kärke van Berkoop in oonze tied.

De toren van 1608 is dezelde as die van oonze tied. Die gefft niet de indruk van een

dom zoas in Utrecht of van een puntige dom zoas in Keulen. Ie zollen dus zeggen, in 1622 en even veur et jaor van et verschie-nen van Winsemius zien boek, zullen hij en zien eventuele infermaanten niet veur ogen had hebben dat de toren van 1608 et aanzien van een bisschopskärke hadde. Die van veur 1585 zol die aanblik misschien wel geven kund hebben, mar dat weten we niet. Misschien het Winsemius tegen 1622 toch nog een 'aktieve herinnering' deurverteld kregen over de oolde toren en is hij niet uutgaon van de nijje situaosie. Afijn, et blijft nogal wonderlik.

Was et heufdgedielte misschien dooms wyse?

Trouwens, wie wet dee juist et heufdgedielte van de kärke an een dom daenken. Het de overkoepeling, et 'verwulf' tael-brukers misschien tot dat idee brocht? Ik kwam daar al lezende op in een publikaosie over een 'grotzaal' in Geulhem, Limborg, mit as titel: *De catacomben te Bergh-Terblijt*. Die tekst is van H.J. Allard (1867). Hij vertelt: 'Zij [de 'kapel'] heeft als voorportaal een allerprachtigste grotzaal, zonder pilaren, half-verlicht en **domsgewijze** zonder hoeken in den mergelsteen uitgehouwen. Dertig voet hoog verheft zich het hechte gewelf boven eene vlakke ruimte (...)'. En uut de gemiente Mestricht wodt deur E.O.M. van Nispen tot Sevenaer in zien boek *De monumenten in de gemeente Maastricht* (dl. 1 (1974), blz.121) een oolde bron citeerd, mit daorin ditte: 'het plaffon in de geseijde Princekamer Doomsgewijze beginnende aenstonds boven de vensters volgens teekening [enz.]'. Een ofbeling toont een koepelvormig verwulf. Misschien dat 'doms wyse' op een rondachtige overkoepeling van et binderwark van de Berkoper kärke betrekking had het. Et blijft gissen. Ok de toren van veur 1585 kan van bovenen misschien een betien rondachtig west hebben.

Et dak van de oolde toren was, wie wet, een betien rondachtig - kwam daar de naeme deur?

In die richting kuj' daenken aj' lezen in P. Weiland zien *Kunstwoordenboek* (1ste -3de druk, 1824-1858) onder et trefwoord dom. Ik citeere: 'een hoog, rond dak, hetwelk doorgaans een koepel genoemd wordt; van daar dom of domkerk, van het Lat. domus, huis, of van D.O.M., d.i. Deo optimo maximo, hetwelk men als één woord, dom, gelezen heeft), eene bisschoppelijke kathedrale, of hoofdkerk, dewijl eertijds alleen zoodanige kerken dergelijke daken mogten hebben'.

Weiland gul in zien tied as 'toonaangevend'. Ik zie even gien reden om an te nemen dat zien beschrijving niet klopt. Een koepelvormig dak, dat heurde dus eigenlijk allienig bij een bisschopskarke, zegt hij

As aandere karken dat toch ok wel hadden, kuj' je veurstellen dat die ok wel dom nuumd wodden. Misschien dus dat Winse-mius daordeur schreef van 'de oudste dom' van heel Stellingwerf'. Misschien ok het J.H. Popping etzelde bedoeld in zien publikaosie uut 1903 mit 'In 1585 ondergroeven de Spaansche soldaten uit Steenwijk den domsgewijs gebouwden toren'.

Misschien bedoelde hij mit 'stomp', dat hij van de oolde Oold-Appelschester toren zee, ok de vorm van een koepeldak. Mar liekegoed kan allienig de veurnaeme indrok een rolle speuld hebben. Zoas ok de Friesendom op Föhr, waarvan Wikipedia zegt dat et de ooldste en de grootste karke van et eilaand is en dat die ok bekend staot as 'de grootste dorpskerk van Sleeswijk-Holstein'. Die karke het *gien* koepeldak. Liekemin trouwens as pattie aandere

De karke van Berkoop in oonze tied; schilderij uut 1965 deur E.B. von Dülmen Krumpelmann (1897-1987).

veurbeelden van veurnaeme karken die *dom* nuumd binnen.

Ofslutende

Krek as bij' aandere karken die *dom* hietten mar gien bisschopskarke weren zal et wat Berkoop betreft gaon hebben om een karke die as belangriek, veurnaem bekend ston. *Dooms wyse* zal slaon op een flinke karke; misschien wodde de bouw zien asof et een bisschopskarke was. D'r bestaon ok vermoedens dat de Berkoper karke sticht wodde deur de bisschop van Utrecht zels. Wie wet het dat d'r ok nog mit te maeken. Voer veur aandere onderzukers... Intied he'k zels al wel wat bouwhistorische info van aandere plakken die vergeliekings meugelik maeken mit naeme mit de Dom in Utrecht, mar, zoas iene van mien zeggens mij' ok schreven het, de bouwhistorische naoslagwarken geven gien of te min info over *dom* en *domsgewieze*. Veurlopig moe'n we et doen mit 'de ooldste dom van hiel Stellingwarf', die 'dooms wyse' staot, en dat klinkt netuurlik niet gek mar hiel biezunder.

In boeken en artikels van nao Winsemius zien *Chronique* vienen we die andudings trouwens ok, zonder veerdere verklaoring. Wus men zels sekuur waar men et over hadde, of het men gewoon overschreven? Hoe dan ok, et is allegere wel even mooi genoeg veur dit mement. Een hiele oolde, prachtige en belangrieke karke is et, de karke van Berkoop! De ooldste dom van hiel Stellingwarf? Lao'we et niet vergeten, dat is ja de karke van Berkoop!

[Mit daank veur gedaachtewisselings mit en info van aanderen, in et biezunder van Vrouw Y. Attema, eerder van Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, now van Stichting tot behoud van monumenten in de gemeente Sdwest-Fryslân, en de heer A. Reinstra van de Rijksdienst die ik ni'jsies nuumde. Veur fouten in dit artikel bin 'k netuurlik zels verantwoordelik.]

Carlo Campana

ARIE

Elk dörp had vroeger wel 'n sterke kerel. Bij' oons was dat Arie. Arie was groot en had hanen as koleschoppen. As kiend mo'j him niet veur de voeten lopen. Dan begon hij' te vluken en tieren. Arie had hiel lang en zwat beatlehaor. Daoromme en omdat hij' zo sterk was as 'n beer, nuumden wi'j him altied Simson.

Op 'n dag kreeg Arie een stadse vriendin, Delila. Die knipte Arie zien haren d'r of, gienend wus waoromme. Doe was de starkte van Arie naor de filistijnen. Hij' kon gien pap meer zeggen en lag de hiele dag op bedde. Te waachten dat 't haor weer angruude. Mar dat dee et niet, ok niet nao een tal jaoren. 'T was over en uut mit Arie.

Mien leven mit Layla

Van 5 t/m 19 juni 1977 wawwe op vekaansie in Tunesië en as Haarm en ik niet zokke slim degelike Stellingwarver jongen west weren, hadde oons leven daor veur altied veraanderen kund. Een slinger van honderdtachtig graoden maeken kund. Dan hadde de Stellingwarver schrieveri'je et van die vekaansie of veerder zonder oons doen moeten en was die lichtkaans nooit tot volle wasdom kommen. Pattie zolk zal me zoks misschien ontstrieden willen, mar et liekt mi'j meer as waarschienlik toe. Et was trouwens nog een hiel gedoe en komme daor, an de overkaant van de Middellaanse Zee, goed te plak. Omdawwe morgens betied mit et vliegtuug vot mossen, sleupen we in hotel Hans Brinker in Amsterdam. D'r was goed ofpraot dawwe op 'e morgen van de vuufde hiel betied mit een bussien votbrocht wodden zollen naor Schiphol, dat we atten oons broggien al om zes ure. Mar alles wat d'r kwam, gien bussien om oons vot te brengen. Et lietien *Busje komt zo* van Höllenboer kowwe doe nog niet zingen, dat kwam pas achttien jaor laeter. Uuteindelijk kwam dat rotding vusen en vusen te laete toch nog. Op Schiphol stonnen ze al op oons te waachten, dat wij rap inchecken en as de wiedeweergao om half achte et vliegtuug in. Ik zat nog stief van de zenuwen op stoel 20 D en doe gong de grote voegel van Martinair al veur achten de locht in. Diezelde morgen kwammen we an op et vliegveld van Monastir en doe gong et mit de bus naor oons slim luxe hotel *El Hana Beach* in Sousse. We weren te plak en zollen now veerder allienig nog mar genieten van zee, zunne en schilderachtige stalties en dörpen. Dat was temeensen de bedoeling. Eerst lokte dat ok best wel. We beinselden

Op disse maniere moech ik de moskee van Sidi Sahbi wel in.

deur de souks mit schoepoetsers, sigere-
teverkopers en slaachters mit een hoop
slaachtoefval dat naost heur op 'e straote
lag. We bekeken een oold amphitheater
uut de Romeinse tied daor de waengenspo-
ren van doedestieds nog in de straotstien-
der zatten, we dronken fanta op 'e man-
ludeterrassen en we bekeken de moskee
van Sidi Sahbi in Kairouan. Daor moech ik
niet mit blote aarms in, want dan zol Allah
slimme lelk wodden, dat ik kreeg een wit
geval om me henne. Op ien van de beide
foto's bij dit verhael is trouwens te zien dat
zoks mi'j hiel goed staot. En doe kwam de elfde juni en bleek dat

Hier zit ik in de tuin van hotel El Hana Beach in Sousse.

de beide blonde en best nog wel jonge knaopen uut de Stellingwarven bij nogal wat Arabische manluden goed in de smaek vullen. Haarm en ik hebben hier al die jaoren nooit ok mar ien woord over zegd, mar omdat de tied zovule vrijer wodden is, durf ik et now wel an en komme d'r mit veur 't locht. Op die elfde wawwe in de heufdstad Tunis en we bekeken daar de beelden en mozaïken in et Nationaal Museum. Neffens mij wawwe daar de ienigste bezukers, dat een man van et museum gaf oons een rondleiding en wees oons op 'e erotische ofbeeldings. Zien stemme wodde zuver wat vrundschoppelik en hij sleug een arm om oonze schoolers henne. Nooit eerder bin bezukers vlogger uut et Nationaal Museum van Tunis raekt. We wullen mar ien ding: die viesterd zien kwiet te raeken! Een dag laeter was et trouwens al weer raek. We leupen op et strand van Sousse doe een jonge van een jaor of achttien oons bedudedede dawwe van alles wel mit him doen mochten awwe daar mar flink veur betaelden. We weren doe lieke rap van et strand as daegs teveuren uut et museum. En doe kwam twee daegen laeter et meest geveerlike aeventuur. We leupen over de boulevard van Sousse doe d'r twee brommers naost oons stopten. Op elke brommer zat een jonge van omtrent de twintig. Ze

begonnen een praotien en vreugen waar we wegkwammen? Les Pays Bas? Now dan toch. Daar weren ze nog nooit west. En doe kwam de aep uut de Tunesische mouwe. Ze hadden allebeide een slim mooie en aorige zuster die oons zeker goed bevalen zol, dat we konnen zo bij heur achter op 'e brommer zitten gaon en dan nammen ze oons mit naor huus toe. Et zol ongetwiefeld hiel gezellig wodden. Eddy Christiani zong vroeger *Spring maar achterop*, mar wij bin niet bij die jongen achter op 'e brommer sprongen.

Mar stel je now toch es veur dawwe dat wel daon hadden. Ziej'm et veur jim? Wij mit die jongen deur de nauwe stegies en gloppe van Sousse. We voeskten bij heur thuis mit de hiele familie en kregen lekkere happies en draankies veurzet. En doe wodden die zusters te veurschien toverd. Mooie, verlegen maegies. En stel jim now toch es veur dawwe die maegies aorig vunnen hadden en dat zij oons wel zitten zaggen. Dat blieken zol dawwe tot dan an toe op een dwaelspoor zatten en daar in de gloppe van Sousse oonze bestemming vunnen. Dat alles daar op zien plak vul, et leven mit die zusters een droom was die uitkwam. Dawwe daar bleven, niet meer taelden naor de Stellingwarven en de schrieverijje. Dan was alles anders lopen in et leven. Wa'k nooit ereburger wodden, ha'k nooit mit Beatrix praot, weren *Wilde gaenzen* en *Fluitekruud* mien ienigste beide boekies bleven. As... de nijje en slim allatte direktor van de Stellingwarver Schrieversronte gien kontakt mit me zocht hadde. Een mailtjen van Abel Darwinkel naor Sousse. Hoe a'k d'r over docht en schrief nog ien keer een boek in et Stellingwarfs? En dat zo'k dan doen, mit as risseltaot de onverbiddelike bestseller *Mien leven mit Layla*.

Jan Willem Teijema

leuwenlaank

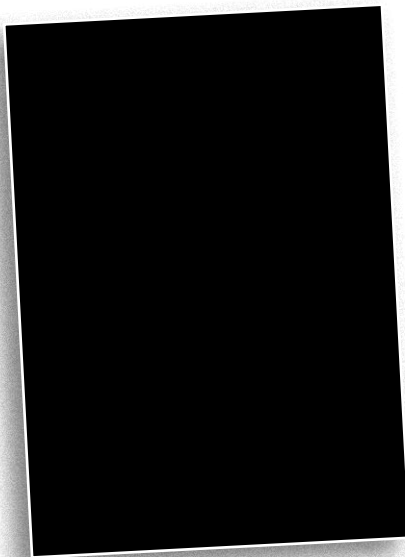
*iewenlaank
stao 'k hier veuran
bij et platlopen pad
protte meensken bin hier daele kommen
op zuuk naor wat het west
stok of wat geheime weensken
uut een veer verleden
(bin ze warkelikhied wodden)
op zuuk
naor meensken
die as d'r iens weren
op zuuk naor eren
zichzelf
gao mar meensken
lichtkaans vienen jim dat wat aj'm zuken
heb d'r mar fedusie in
loop an mij veurbij
gao dit pad bij daele
dit pad
dat op gien inkelde kaorte staot
in gien atlas te vienen is
gao mar
et komt goed
ik waacht op jim
duzend meenskelevens lang*

Naozoemerlaand - ni'je verhaalebundel van Johan Veenstra

Op vrijdagaovend 14 juli komt in mfc De Ni'je Stienze in Ni'jhooltpae et ni'je boek van Johan Veenstra uut: de verhaalebundel *Naozoemerlaand*. Et is de bedoeling dat et een mooie literaire aovend wodden gaot. De schriever zal twie verhaelen uut et boek veurlezen. De meziek wodt verzorgd deur de Friese zangeresse Grytsje Kingma uut Suntjehannesge. Johan en Grytsje verzorgen mit ienige riegelmaat tegere een Stellingwarfs/Fries pergramme veur verschillende groepen volk.

Et eerste exemplaor van et boek zal anbouden wodden an Frits van der Vinne van boekhaandel Zwikstra in Wolvege. Hi'j het deur de jaoren henne een protte Stellingwarver boeken verkocht. Nao 125 jaor hooft Zwikstra lichtkaans op te bestaon. De familie Van der Vinne stopt d'r in ieder geval mit. Lao'we hopen dat de boekhaandel overneumen wodden kan deur iene die krek zovule liefde veur et boekevak het as Frits van der Vinne altied hadde!

Naozoemerlaand is te koop in alle goeie boekwinkels, bij de Stellingwarver Schrieversronte in Berkoop, tiedens de sutelaktie, en bij de schriever, thuus in Ni'jhooltpae. Tiedens de keunstmannefestaoisie Eupen Stal in Berkoop, van 29 juli t/m 27 augustus, signeert Veenstra praktisch elke dag zien ni'je boek in et gebouw van de Stel-

lingwarver Schrieversronte. Dit is de zesde keer dat hi'j een maond laank op 'e Eupen Stal boeken an de man brengt. Krek as vleden jaor is d'r in de hal van et Schrieversronte-gebouw een gezaemelike boekekraam mit Stichting Nobilis van De Fochtel. *Naozoemerlaand* is een bundel mit 28 meest ontroerende verhaelen. Johan Veenstra schriift zoas altied beeldend en herkenber over hiele verschillende meensken. Et kun je naosten

wezen of je buren. Et kan de schriever zels wezen of de lezer. Ie zien et leven van al die meensken en wat ze mitmaeken as et waore veur je ogen gebeuren en beleven mit wat as zij beleven. En dat allemaole in et mooist daenkbere Stellingwarfs. Laot je mitnemen, verrassen en ontroeren deur de schriever. Mar geniet veural van al die biezuudere en mooie verhaelen.

Johan Veenstra het dit boek haost hielemaole in coronatied schreven doe hi'j zomar inienend nargens meer henne kon om verhaelen te vertellen. Mar schrieven kon nog wel! Et eerste verhael, Waeterpreens, is schreven in september 2019, vlak veur dat et malle virus oons over 't mad kwam. Et laeste verhael, San Fernando, is van augustus 2022, doe et virus veur et grootste pat bedwongen leek te wezen. Wat vint de schriever aenlik zels van zien ni'je boek?

Johan Veenstra: 'An de iene kaant vien ik dit de mooiste verhaelen die'k ooit schreven hebbe. An de aandere kaant bin'k altied slimme onwisse. Dat he'k eins bi'j elk ni'j boek. Is et wel wat, daenk ik dan bi'j me-zels. Ik bin nooit zo verzekerd van mien eigen kunnen. Mar dat is misschien ok mar goed.'

De schriever zit zo staorigan in de naodae-gen van zien schrieversleven. Hopelik is dit niet zien alderlaeste boek, mar et is in ieder geval wel ien van zien laeste boeken. Dat is een ding dat zeker is.

Et boek telt 224 bladzieden en et komt in een oplaoge van 1.000 exemplaoren uut in een had kaft. Opmaek en omslagontwarp bin van Sijtze Veldema van Stilet Vormge-ving in Dwingel. Et wodt drokt bi'j Printbase b.v. in Suntjehannesge. De verkooppries is 16,95 euro. Dat is veur zoe'n dik boek in een had kaft mit leeslint een slieterspriesien!

Raef

in jow glaanzende

zwatte verepak

wat staoj' daor te lonken!

pattie meensken kieken naor jow mooie bield

nog mar een schoffien leden

ston daor een mooie boom te pronken

en now vien ie daor jow gerak

ie bin uut et goeie hooft sneden

en gaon nog herwerts jaoren mit

lichtkaans mis ie jow vrunden

de vri'jhied van zwarven in et woold

wol ie liever niet zo in et gelid

mar we zullen jow op hanen dregen

hier in dit dörp bin ie te plak!

Attie Nijboer
9 april 2023

‘Dát warkt in elk geval nog goed!’

Verlegen mit 'e situaosie - zien witte bromfietsehlem nog in 'e haand - staot Joost in zien lange zwaore leren moterjasse midden in de behandelkaemer wat stilliegies om him henne te kieken. Onthaand, ongewisse! Inienend wet hi'j ok niet meer zo zeker as hi'j wel mit lopen moeten had -doe Janke opreupen wodde. Zij staot naost een bedde mit van die vremde beugels. Et kleine slaanke vrommesien mit donker haor van om-en-naobi'j de vuuftig jaor stelt heur mit een licht Fraans aksent an Janke veur: *'Aangenaam, dokter Boucher. Van uw huisarts hebt u, naar ik aanneem, gehoord dat ik u zo inwendig ga onderzoeken.'* Janke nikt. *'U mag zich wel vast gaan uitkleden. Bloes en BH mag u aanhouden!'* Wiels de dokter nog even Joost zien kaante opkikt, trekt zij 'n wit gediën om et bedde. Hierdeur vuult Joost him now helemaal butensleuten en vraagt him opnij of: *'Ha'k toch zitten blijven moeten in de waachtkamer?'*

Janke lopt al 'n jaor of wat rond mit onrust in heur lief. Ze is al hiel wat jaoren trouwd onderhaand en wil graeg wat onder de schölk hebben. Mar et wil nog altied niet lokken. Zij is bange dat d'r wat mis is mit heur; begriepelik. Daorum hadde zij te-lange-leste de stou-te schoenen mar es antrokken en eenn ofspraakke maekt bi'j heur huusdokter; dr. Bakker. Dat was gister. En die hadde geliek et ziekenhuus beld en regeld dat Janke vandaege al terechte kan bi'j disse vrouwedokter.

'Ik heb hier zo eerst wel voldoende gezien!', heurt Joost de dokter nao een schoffien tegen Janke zeggen. *'U mag zich wel weer gaan aankleden!'* Hi'j heurt et geluud van rubber haansken die ofstruupt wodden. Dan et metaelige geluud van 'n ofvalemmertien dat piepend eupengaot en weer dichteklapt. Dokter Boucher stapt even laeter aachter et witte gediën vot, lopt op Joost toe en vraagt him: *'Loopt u even met mij mee?'*

Gedwee as een kooikerhontien lopt hi'j - nog altied mit zien helm in de haand - aachter de dokter an naor 'n aander kaemertien. Ze gaon naor binnen en as de dokter de deure aachter heur dichte daon het zegt zij tegen Joost: *'Wilt u zo vriendelijk zijn uw pantalon en onderbroek uit te trekken? Legt u ze daar maar op die stoel. Ik kom zo weer bij u terug!'* En vot is zij al weer.

Hi'j dot wat him vraogd wodt, al begriep hi'j niet half waor as dit allemaol veur neudig is. 'Mar dit vrommes is dokter, dus die zal toch wel weten waor as et allemaol goed veur is!', overtuugd hi'j himzels. Zonder boven- en onderbroek, mar mit de lange leren moterjasse nog om zien schoolders waacht hi'j op wat kommen gaot. Hi'j kikt es om him henne en zicht - naost de stoel mit zien kleren - 'n soort van smal bedde mit 'n heufdaende daj' in hoogte verzetten kunnen. Veerdere 'n taofeltien op wielegies mit allerhaande instremen-

ten waarvan hi'j even griezelen moet. 'Zij' gaot mi'j toch niet!?', denkt hi'j now toch wat benauwd en vuult et zwiet al wat opkomen. De helm ligt onderhaand pontifikaal op zien netties opvoalde broek en onderbroek op 'e stoel die stief naost et taofeltien staot mit al die spuiten, messies, scheren, tangedies en metaelen schaolen. Een grote klokke boven de deure het et sekuur tien over tiene.

As die klokke zowat twintig over tiene anwiest wodt d'r kot op 'e deure klopt. Zonder op antwoord te waachten zwaait die eupen en stapt de dokter weer naor binnen, saemen mit 'n vrommesien van - zo te zien - nog gien dattig jaor mit lang lochtig haor in 'n steertien; ok in zoe'n witte doktersjasse. Uut heur jassebuse bongelt zoen luusterapperaot waarvan him de naeme zo niet te binnen schieten wil.

'Ik heb even de coassistent van afdeling urologie meegenomen; dit is dokter Klempner!', stelt zij de jonge dokter an Joost veur. Die gunt him 'n neutraol nikkien. *'Hebt u er bezwaar tegen dat ik haar betrek bij het onderzoek?'*, vraagt dokter Boucher. En ok al vint hi'j et tot now an toe allemaol mar wat vreemd gaon en is de spanning in zien lief ok wel wat oplopen. Evengoed schuddet hi'j wat schruten mit zien heufd as teken dat hi'j gien bezwaor het. Dat hi'j now in zien blote kont inienend zomar tegenover twee vrouwluden staot, maekt dat hi'j al zwieteriger wodt. De dikke leren moterjasse en de wollen schipperstrui warken daor ok naodrokkelik an mit vanzels.

Et moet bi'j de keuring veur militaire dienst west wezen dat hi'j him letterlik zo bloot geven moeten het. Mar daor bin doe grif gien vrouwlike dokters bi'j west. Dat wet hi'j nog wel hiel sekuur. Dokter Boucher komt now op him toelopen en blijft vlak veur him staon. Onderhaand het hi'j een kop as 'n biete kregen. Dan gaot zij deur heur kni'jen, wiels zij omhogens kiekend verklaort: *'Ik ga nu even uw geslachtsdeel nader onderzoeken!'* Daorop vuult Joost heur waarme haand die zien jongeheer vaastepakt en geliek de veurhuud routineerd wat naor achter schoeft, as was et 'n drillboor. Dan vuult hi'j wat henne-weer gezwiep en komt de dokter mit de vraoge: *'Is dit ook pijnlijk?'* Joost hapt naor aosem en monkelt wat ondudeliks. Mar Boucher gaot d'r blikber vanuut dat de betekenis die zij an et gemonkel van Joost toekennen moet, 'n dudelike 'nee' is en daorom gaot zij onverstuurber veerder. Dan vuult Joost ok heur aandere haand onder zien balzak. Ien en aander mist zien uutwarking niet. Mit deur et inkiekien dat de dokter him van bovenof niet-be-doeld verschaft, vuult hi'j 'n erektie opkomen.

'Dát functioneert tenminste nog goed!', heurt hi'j de dokter dan zeggen.

Zij' gaot weer staon en zegt tegen Joost: *'Ik voel en zie zo verder geen onregelmatigheden!'* Daorop lopt zij naor de wasketaofel. En wiels zij heur hanen wasket en Joost benijd is wat as d'r veeders gebeuren gaot, vraagt zij over heur schoolder an de ko-assistent: *'Wil jij ook eens kijken of je iets opmerkelijks voelt aan het scrotum van meneer?'* Even laeter zit ok de jonge dokter op heur hurken veur him en veult Joost opni'j 'n peer waarme vrouwlude-hanen in zien kruus. Vanuut die pesisie vraagt Klempner dan, omhogens kiekend: *'Mag ik u vragen hoe vaak uw vrouw en u gemeenschap hebben?'*

Joost het de hiele tied nog gien woord zegd en alles liedzem ondergaon. En ok now hoolt

hi'j zien kaeken op mekaander. Et is dokter Boucher die - naodat Joost de beide dokters omme beurt wat verdwaesd ankeken het - de stilte deurbrekt. *'We bedoelen eigenlijk of u met uw vrouw - bijvoorbeeld - meer of minder vaak dan eens per week seks hebt!'*, verdudelikt ze.

Opni'j die stilte, mar dan prevelt Joost: 'Dokter, eh ... ik hebbe hielemaol gien vrommesien!

Weer 'n kotte stilte waarbij Boucher en Klempner mekeer niet-begriepend ankieken. Wat hewwe now an 'e fietse hangen, lieken ze te denken.

Joost verklaort dan zaachte: 'Janke is mien vrommesien hielemaole niet; zij is et vrommesien van mien naober; Kees. Die ridt op 'n vrachtwaegen van Hoogenberg. Hi'j zit 'n protte in et butenlaand, zie. Janke het mi'j vraogd of ik even mit heur naor et ziekenhuus gaon wol. Ik hebbe gien riebewies, zie! Daorum biwwe op mien Berini!', wiezend naor 'e witte bromfietsehlem boven op zien onderbroek.

Opni'j

Ni'j leven

Een laompjen daanst

De zonne sjaanst

Ni'j begin

Een vlinder ontpopt

De wintertied stopt

Ni'je kaans

De daegen duren

Dauwdruppen beruren

Ni'j refrein

Een lied klinkt

Oold ni'js bezinkt

Ni'j gelok

Een gedaachte ontspruit

Kiek liever veuruut

Ni'j hoolvaast'

Een traon dreugt

Een dierbere herinnering heugt

Attie Nijboer, 22 maart 2023

'De grote beer'

'Schone bin 'k d'r in elk geval wel van wodden,' zee Wietske en zette de tanen in een hompe ooldewievelkoeke. Katrien, heur buurvrouw, begon te gniezen en vreug: 'Mar hoe kwam ie dan in zoe'n bad telane? Jim hebben zels toch allierend mar een wasbakkien en een kleine does?' 'Ik zal je et hiele verhael vertellen, aj' me nog een paantien koffie injutten', was Wietske heur bescheid,... en binnenkot kuwwe de 'grote beer' ok zien.' Katrien keek heur verbiesterd an. Deugde heur buurvrouw wel? Vervolgens vertelde Wietske een verhael waar Katrien gien woord tussen krieggen kon.

'Jow weten toch dat oonze Jeltsje veurige maond verhuusd is?' zette Wietske uut aende.

'As alles een betien te plak staot, moe'n heit en mem mar gauw es kommen' zee ze. Veurige maendag belde ze me op. Nog niet alle deuzen weren uutpakt, mar ze weren al aorig te stoel en te baank. Awwe nocht hadden konnen we et weekaende wel een naacht uutvanhuus kommen. Dat kwam wel goed uut, de laomeri'je was ommes achter de rogge. Zodoende stapten we zaoterdagmorgen op 'e trein naor Zwolle. Nao de overstap naor Kampen kwam Pieter d'r achter, dat hi'j de leesbrille vergeten was, mar hi'j kan gelokkig ok deur mienes kieken.

Dat ni'je huus was wel wat eers as die oolde klinte mit et lekke dak daor in Langelille. We hadden nog mar krapan de jasse uut of we mossen de woning al deur! Ze bin d'r inderdaad op veuruut gaon; een mooie grote kaemer op et zuudwesten, een keuken mit een aanrecht mit twie spoelbakken. Drie slaopkamers op 'e zoolder en nog

iene op 'e ...hilde za'k mar zeggen.

En...een prachtige badkaemer mit een protte glimmende kraenen. Ik was d'r stille van, daor had ik ok altied al nocht an had. Mien dochter zag dat en zee: 'Mem glimkt d'r van, wat een prachtig bad now? Hiel wat eers as dat wasbakkien mit koold waeter thuus. Mem kan et vanmiddag wel es even uutperberen!' Ik verklaorde dat et niet neudig was, om da'k me morgens al wusken had. 'Mem wil mar wat graeg', opperde Jeltsje, 'di's wat anders as eertieds in die tobbe omme ploemsen op zaoterdagavond in et achterhuus. Mem komt hiendal tot ruste mit dat lekkere waeter om 't lief.' Ik reup nog dat ik haost gien verschoeninge bij' me hadde, mar dat hulp niks.

Tegen een ure of vufe zee Jeltsje: 'Now moet et mar es wezen mem, dan kuj' douk schone en hemmel bij' de stampot andievie anschoeven. Ik legge een badlaeken en een washaantien klaor en veerder kuj' jezels wel redden.' Ik kwam d'r niet meer onderuut.

't Is een vremd gevuul, aj' daor veur zoe'n bad staon. Jeltsje had him al vol lopen laoten mit lekker waerm waeter. Ik dee de deure an de binderkaante op slot, jow kun nooit weten mit drie van die jonge kiender, en struupte me uut. Ik glee lekker tot de kin toe et waeter in. Mien dochter reup: 'Blief mar rustig een uurtien zitten. Wi'j gaon even een aentien lopen mit heit en de kiender.' Dat kwam goed uut, now wa'k hielemaal allierend...

Doe ik de ogen even dichte dee, zag ik op et waeter een eilaand mit een prachtig giel strand drieven. In de veerte ston een ies-tentien mit Gelato d'r boven en Pieter lag

in een strakke zwembroek naast me. We laggen in de zonne onder een kokesneuteboom en opiens vul zoe'n brune joekel naast me daele. Die dikke plons zorgde d'r veur dat ik mien ogen weer eupen dee. Naost me lag een grote spoons, die uut een bakkien valen was. Wat mos ik daor mit? Thuus zeemde ik d'r de raemen mit. Zol dit een stille wink wezen om de spiegel boven de wasbak es onder hanen te nemen? Doe bedocht ik me da'k in reklame's wel es zien hadde dat ze daor de huid mit schrobden. Now, ik vun dat d'r an mij niks te schrobden was! Ik nam et besluit om me mar es in te ziepen. Et washaantien dreef as een mini-rubberbotien naast me, de ziepe kon 'k niet ontdekken. Nao wat rondkieken zag ik in de veerte een blauw stok in een deuzien liggen. Ik zol d'r dus weer uut moeten en dat vun ik aenlik zunde. Doe zag ik op 'e raand een grote busse mit badschoem staon, mar hadde gien idee hoeveule as ik in et waeter gooien mos. Dus toch mar naor dat stok ziepe. Ik perbeerde me overaende te hijsen, mar dat slaegde niet omdat de raand van et bad te gliesterig was. Now moej' weten da'k niet meer iene van de liegisten bin. A'k een bloemblattien oppakken zal, gao ik eerst deur de kni'jen. En as ik dan op 'e kni'jen ligge moek me vaaste pakken an een kassien of een stoel om me overaende te taekelen.

Dus toch mar de busse schoem uutperberen. Ik dee een scheut of zesse van et grune goetien op et washaantien. Jow moe'n je in zoe'n geval redden kunnen, is't niet zo! Bij et inziepen leek d'r in et bad een schoemparty te ontstaon. Zoks doen ze in de vekaansie wel es in discotheken. De laoge moet wel zoe'n 30 centimeter west wezen. Et zicht veur me uut was volsleugen vot. De hiele badkaemer reuk overdreven naor lavendel. Ik zol now een protte op 'e taast doen moeten. Veur et siepsoppen van de bienen mos ik tóch overaende, eers kon ik d'r niet bij. De vuufde keer slaegde

me dat. Doe wa'k et washaantien inienend kwiet en graaide as een wilde et waeter deur. Dat zorgde veur nóg meer schoem. De bellen vleugen me om 'e oren en alles wodde hieltied gladder. Deur die onverwaachte gliederi'je kreeg ik een vlutte waeter in de mond. Ik kan je wel vertellen dat dat eers pruuft as een zoolte hering mit siepelties. Omda'k ok schoem onder 't gebit kregen hadden, legde ik dat mar even op 'e raand. Deur dat ik mit de tije achter een kettinkien haakte, raekte de stoppe ok nog es uut et ofvoergat. Zodoende spuulde de helte van et waeter vot en zat ik d'r nog mar tot de naevel toe in. Now mos ik in de bocht om dat ding weer op zien plak te drokken. Dat was een hiel kerwei. Ik hebbe al de grootste muute om de veters van de schoenen vaaste te strikken. Nao een schoffien kreeg ik him d'r weer in en de schoemlaoge was flink zakt. Ik wodde zuver al wat koold en huverde.

Nao een dik half ure leek et me beter om disse zitting mar es op te heffen en me of te dreugen. Doe ik et badlaeken pakken zol bleek, dat niet op haandofstaand te liggen. Now zol ik d'r echt uut moeten en leut et waeter opni'j votlopen. Et iene bien ha'k al over de raand, mar bij de twiede glee ik opni'j onderuut, omdat et washaantien onder mien hakke lag. Ik zat dus in een soortement spagaat en zonder d'r bij nao te daenken begon ik te roepen: 'Help me, help me toch...' Nao die eerste galp bedocht ik me da'k hielemaol allienend was en de deure op slot daon hadde. Ik zat opsleuten en niet iene kon me helpen! Dan mossen ze bij de buren mar een gat in de mure hakken of een gat in et dak maeken, gong d'r deur me henne. Wat een toestaand: ik wodde de hieltied koolder, mien gebit glee op de grond en et badlaeken lag aanderhalve meter wiederop. Stel je veur dat mien schoonzeune Jehannes as eerste binnen kommen zol en ik daor bloot in onmacht lag! Of iene van de

manluden die de mure deurhakken mos, zol me zo zien! Deur wat onhandige me-neuvels kon ik terogge kroepen in bad en zette de waarme kraene mar wéér an. Nao alle inspannings raekte ik wat in de soeze. Ik wodde pas wakker, doe et bad over-stroomde. De badmatties dreven as vloten de vloer over. Gelukkig zag ik et rood/witte doesgerdien. Dat kon me redden. Dat zol ik om me henne slaon kunnen as de red-dingsploegen binnen kommen zollen. Mar... ik kon me d'r vanzels ok an optrekken. Dit was de laeste kaans en die slaegde. Doe ik et twiede bien over de raand sleugen hadde, kwam et gerdien mit geweld naar beneden! Mar ik was d'r uut.

Dat heurden de thuuskommers en Jeltsje reup: 'Wat dot mem toch?!' 'Ik komme zo', reup ik, 'zet de stampot mar vast op'. Hie-mend en poestend zat ik een schoffien op et krokkien wat as daar ston. Ik hebbe me ofdreugd en vervolgens de vloer dreuge dweild.

De laeste bellen schoem spuulde ik vot mit koold waeter. Zodoende was d'r haost niks meer te zien van mien geheister. De lavendel zol wel deur et eupen raempien vot wijen, hoopte ik. Tiedens et eten van de stampot he'k Jehannes verteld dat et doesgedien niet al

te stevig meer was en van boven kletterde. Zoks had ie al es verwaacht, verklaorde hi'j. 'En...hoe was et?' 'vreug mien dochter. 'Hééérlik', zee ik op een maniere die blik-ber overtugend overkwam. Ik reuk fris en de stampot gong d'r wel in.'

'Dat was dus mien eerste aeventuur mit een bad', zee ik.'Eérste aeventuur?' markte buurvrouw Ketrien op, 'jow willen toch niet zeggen daj 'd'r weer an beginnen nao zoe'n komische film!' 'Now kiek, ' zee Wietske mit een glimlach op heur lippen, 'da's krek waar ik veur bi'j jow komme. Dat liggen in et waeter is hiel lekker en ik hebbe heurd daj' ok baeden kriegen kunnen mit van die optrekbeugels. Now wil Pieter et ok wel es mitmaeken. Ik hebbe mit him ofpraot da-wwe oons een hottub anschaffen mit een bubbeltiesmesjiene. 'Een hot...tub...? Wat mag dat wel wezen?' vreug Katrien. Now dat is een grote tonne mit hiet waeter in de tuun. Dan kuj' je aovens onder de steerns lekker ontspannen in je eigen eupenlocht bad tussen de goldsjebloemen. Genieten van de 'grote beer' en 'de poolsteern'. Jow en Gabe passen d'r ok nog wel bi'j! Zollen jow disse weke wel es mit mi'j en Pieter naar Wolvege willen om iene bi'j de Wel-koop uut te zuken?!'

Van de redaktie

Sutelaktie 2023

In september gaon de vrijwilligers van de Schrieversronte weer de diek uut te boeken verkopen. De sutelaksie zal uut aende gaon op maendag 4 september. Dan gaon de sutelders mit de krojen naor tal van dörpen in West-Stellingwarf, en dat gelt ok veur woensdag 6 en maendag 11 september. Op woensdag 13, maendag 18 en woensdag 20 september is de sutelaktie in Oost-Stellingwarf te vienen. Maendagaovend 25 september is een reserve-aovend, veur as et op iene van de aovends regent.

Veur de uitgeverijje van de Schrieversronte is et van groot belang dat de aktie goed verlopen zal. Zonder de opbrengst van de sutelaktie zol oonze Schrieversronte niet zorgen kunnen veur al die mooie Stellingwarver boeken die uitgeven wodden en prachtige prejekten die daon wodden. Bestuur, passeniel en vanzels de meensken die de aktie veurbereiden, hopen vanzels op ommeraek veul meensken die mithelpen willen om van disse altied zo gezellige aktie een groot sukses te maeken!

Zoas altied staon vanof vier ure de schaolen mit broties en heerlike sukerbolle klaor en wodt d'r zorgd veur koffie en thee. Ok nao de tied is d'r weer koffie, thee of fris mit wat d'r bij.

Jow opgeven kan tillefonisch deur even te bellen mit et kantoor. Et nommer is 0516-451108. Opgeven via de mail kan vanzels ok, oons mailadres is info@stellingwarfs.nl

Mit mekeer hopen we vanzels op hiel veul sutelders! Daoromme: doe mit en geef je op! Graeg tot kiek es op maendag 4 september!

Jan Willem Teijema

Schaad

*et schaad
van alle bomen
van de hiele wereld
vecht hier veur een eigen plak
veur et laeste spraankien locht
gruuien wild omhogens
zwiijen henne en weer denne
raeken bijkaans in de tieze
de wiend wijt as een wilde
alle stammen deur mekeer
inienend
is et stille*

*in de stilte
klapt d'r kraekend iene daele
traog
weromme
naor waoras et iens begon
zonder schaad
veur iewig op de grond*

Puristepraot

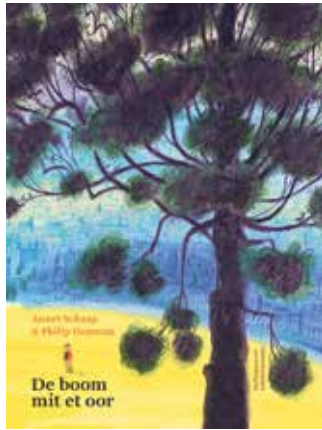
Taelpurisme is et bewust uut oonze tael - et Stellingwarfs - weren van elementen die as uuthiems beschouwd wodden. De taelpurist zal naostreven om uitdrukkingen uut aandere taelen - lienwoorden - te vervangen deur nij te vormen woorden; neologismen. In vrogger tieden wodden zo bijjveurbeeld vremde invloeden uut et Latijn, et Fraans en et Duuts naojaegd. Vandaege de dag wodt deur taelpuristen veural et Engels as 'n bedreiging zien. En now wee'k niet of et jim bekend veurkomt, mar ik blief zelf ok wel gauweres haoken an al die Engelse woorden in oonze tael. Zollen wij niet es wat beter naodaenken moeten of d'r veur begripen as 'deadline' of 'carpoolen' - en meer van zoks - d'r 'n Stellingwarfs woord te bedaenken is? Dus 'n nij woord veur zoen zogenaemd 'lienwoord'. Sietske bruukt bijjveurbeeld

veur 'website' steevaaste et Stellingwarver woord 'webstee'. Zo dus!

Daorum vraog ik mi'j of: Zol et wat wezen om daarover mit de lezers es wat van gedaachten te wisselen? En hielemaol niet om now vot-en-daolik de taelpurist uut te willen hangen heur! Nee, gewoon omdat et misschien wel lollig is om d'r es wat beter over nao te denken en niet zomar klakkeloos et Engels binnen te harken.

De vraoge an de lezers is of zij veur begripen as: 'feedback', 'carpoolen', 'deadline' en meer van dit soorte van lienwoorden Stellingwarver woorden (neologismen) kunnen bedaenken. Laot jim gedaachten daar mar es over gaon en stuur jim bijjdrage naor et lienpostadresse van 'e Ovend: info@stellingwarfs.nl

In de volgende 'Ovend' kommen wij d'r op weeromme.

Harmen Houtman

Broes op 'e melk

*As jongien zat ik op 'e smoeke stal
en luusterde andachtig naor...
et knassende geluud van de koezen
van de koenen, die et huj'
vermaelden onder et melken,*

*...de stemme van mem en heit,
die de tule twee keer daegs
een peer centimeter naost et gier
daele zetten en de speunen
mit een doek schone wreven.*

*De vingers om de utters daansten
gedegen en veerdig op en daele;
as zaachte meziek raekten
de eerste straolen de binderkaante
van de staolen emmer,*

*de klaanken veraanderden
naor gelang de emmer voller wodde
en dan, as hoogtepunt,
luusterde ik naor et broes
op 'e melk, dat mit kleine
witte bellegies mien oren
strelde.....*

Jan Willem Teijema

Stil plak

*stil plak
zonder tied
zonder meensken
waar ik allienig wonen kan
hier zwalk ik deur et donker
tot et duuster
morgen wodt
zit meesttieds mar wat op een toeke
hip naar een bentepolle
(dat kan ik aorig goed)
twie werelden
kommen onzichtber bij' mekeer
tied borrelt omhogens
en aj' goed kieken
kuj' alles zien
in de spiegel
verdaampt mien schaad
dit is waar ik woon*

OTTO, HEER VAN BUIL

DEUR: FRANK SPIJKERS

ET BOEK

'Ik heb goed
inzicht in mijn
financiële situatie'

UW BEDRIJF OOK IN ACCONDITIE?

- ✓ Adequate bedrijfsvoering
- ✓ Gedegen administratieve organisatie
- ✓ Gezonde financiële huishouding

- 📊 accountancy
- 📈 belastingadvies
- 📊 strategisch advies
- 🛡️ accountantscontrole
- ⚖️ juridisch advies
- 👤 werkgeversservice

